

אג' יהודה הדר

ברכת 'שהחיינו' על פירות חדשים בימינו

רבי חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא
אכל. ר' לעזר חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה
חדא בשתא (ירושלמי, סוף קידושין)

ברכת 'שהחיינו' הינה ברכה מיוחדת הקשורה לשמחת ההתחדשות. הברכה נתקנה בין
השאר גם על כלים חדשים, אולם בזמנינו יש שנהגו לברך אותה בעיקר על פירות
חדשים.¹ אף שנפסק באשר לפירות חדשים ש'אינה אלא רשות, דאי לא מברך לא
מענש,² ברכה זו מבטאת שמחה רבה, ובפרט בימינו שאנו זוכים לאכול מפירותיה של
ארץ ישראל.³ הואיל והברכה נתקנה על פרי ש'מתחדש משנה לשנה,⁴ ישנו צורך לבחון
את המצב הקיים בשוק, הגמרא במסכת שבת (ל ע"ב) מדברת על מציאות של שכיחות
פירות באופן תדיר.

יתיב רבן גמליאל ודריש: עתידין אילנות שמוציאין פרות בכל יום, שנאמר
(יחזקאל יז, כג): ונשא ענף ועשה פרי, מה ענף בכל יום, אף פרי בכל יום.

ובאמת, בימינו גדלה השכיחות של פירות וירקות רבים במשך תקופות השנה. הגדלת
תקופת השיווק נעשית באמצעים שונים: שימוש בטכניקות גידול מיוחדות (חממות, בתי
רשת), גידול זנים שונים, גידול באזורים שונים, שימוש בחומרים כימיים, אחסון ממושך
ויבוא מחו"ל. להלן נסקור בקצרה שיטות מרכזיות להארכת עונת השיווק וסוגיות
הלכתיות הקשורות לכך, ולבסוף נביא מידע באשר לשכיחות הפירות והירקות בימינו.

א. שיטות עיקריות להארכת עונת השיווק

גידול בחממות הוא טכניקה נפוצה בירקות, והוא מאפשר גידול גם בתקופות שבהן תנאי
הסביבה אינם מאפשרים זאת. לדוגמה, עגבנייה ומלפפון אינם גדלים היטב בתנאי הקור
בחורף, אולם בעזרת גידול בחממות ניתן לספק להם תנאים מתאימים ולגדלם גם

1. ערוך השלחן, או"ח סי' רכה סעי' א.
2. משנ"ב, סי' רכה ס"ק ט; ומספר האשכול, ברכת ההודאה, סי' כג, משמע שאין חובה לראות את הפרי,
אבל אם ראה צריך לברך.
3. ועי' שבט הלוי, ח"ד סי' כה, שכתב שהרבה גדולים היו מברכים רק על פירות משבעת המינים
שהשתבחה בהם ארץ ישראל, ש'זה היה שמחת ליבם'.
4. עירובין מ ע"ב; שו"ע או"ח סי' רכה סעי' ג.

בחורף. כיום ישנה גם שיטה של גידול במבנים (In door) במקרים נדירים ומיוחדים, שבה מגדלים בתוך מבנה סגור ומבוקר, תוך אספקת קרינה מלאכותית לצמח. בצורה כזאת יוצרים לצמח תנאים מלאכותיים בהתאם לדרישתו. **גידול זנים שונים** של הרבה מן הפירות והירקות מסייע גם הוא כדי לספק תוצרת טרייה לאורך תקופה ממושכת. דוגמה לכך היא האבוקדו שבו הגידול המסחרי מתבסס על כמה זנים הנקטפים בזמנים שונים, וביחד מאפשרים שיווק פרי טרי במשך מרבית השנה. גם ברימון ישנו שילוב של זנים ירוקי עד הנקטפים גם בחורף. **גידול באזורים שונים** מנצל תנאי אקלים מתאימים באזורים שונים בארץ, יחד עם שימוש בזנים שונים. לדוגמה, גידול אבטיח, מלון וענבים בחלק מהתקופה הקרה מתבצע באזורים חמים (ערבה, בקעת הירדן) בזנים מתאימים, כך שניתן להרחיב בצורה ניכרת את עונת השיווק גם לעונות קרות. לעומת זאת, בתות שדה, שהינו גידול חורפי, מתבצע גידול בגולן בתקופה החמה בזנים מיוחדים. גם שימוש ב**חומרים כימיים** מסייע להארכת השיווק. לדוגמה, ריסוס בחומרים שונים מסייע לתזמון פריחה בתנאים פחות מתאימים באננס או להקדמת הבלבוב (בעזרת 'אלזודף' ותחליפיו) בחלק מהעצים הנשירים. **אחסון פירות** מוזכר כבר בפוסקים,⁵ אולם השתפר מאוד ומאפשר כיום אחסון אפילו לתקופה של כשנה (בתפוח לדוגמה). האחסון הארוך מתאפשר בין השאר בעזרת קירור, שימוש באריזות מיוחדות, שימוש בגזים שונים ומשיחת הפרי בחומרים שונים. בימינו גם **יבוא** הפירות נעשה פשוט בהרבה, ומתאפשר שינוע מהיר של תוצרת ממדינות שונות, אפילו של פירות וירקות שבעבר היה קשה לייבא. כך, לדוגמה, מייבאים מדרום אפריקה ענבים ירוקים כבר בסביבות ט"ו בשבט ואפילו לפני כן.

כל השיטות לעיל, נוסף על האחרות, מסייעות להגביר את הימצאות הפירות בהתאם לביקוש לאורך העונה. מניע מרכזי להארכת עונת השיווק הינו הרצון להגיע ראשונים לשוק בתחילת העונה, בזמן שבו המחיר גבוה. לפיכך אנחנו צפויים להתגברות התופעה במינים רבים, בהתאם לדרישות השוק. חשוב לציין שלעיתים ישנה אפשרות מעשית לשווק פרי מחוץ לעונה (אבטיח לדוגמה), אולם הרגלי השוק וחוסר ביקוש לפרי מובילים לכך שהפרי יגודל וישווק בכמות קטנה בעונה זו. בכל אופן, כל הגורמים לעיל מצריכים אותנו לבחון מפעם לפעם את המציאות הנוכחית בשוק ואת שכיחות הפירות והירקות במשך השנה, לצורך הכרעה אם לברך עליהם 'שהחיינו'.

ב. הלכות ברכת 'שהחיינו'

1. על מה מברכים

סוגיית ברכת 'שהחיינו' נוגעת בשאלות הלכתיות רבות. מעיקר הדין אפילו ראה את הפרי

5. משנ"ב, סי' רכה ס"ק יח.

הבשל על העץ מברך, אולם נהגו לברך רק כשאוכל.⁶ מעיקר הדין ברכה זו נוהגת בכל צמח אכיל (פרי או ירק⁷), ואף במקרה שהחלק האכיל בצמח איננו פרי בשרני אלא זרע, שורש או עלה, אם הוא נאכל בפני עצמו.⁸ על אף זאת כתב הרמ"א⁹ שלא לברך על ירק חדש. והסבירו דבריו¹⁰ שדיבר בירק שמשתמר לזמן ארוך, ולא ניכר ההבדל בין הישן לחדש. גם בירק המתחדש יש מפוסקי אשכנז שכתבו שאין לברך אלא על ירקות חשובים שיש שמחה באכילתם¹¹ או על פירות, אולם מפוסקי ספרד¹² יש שהביאו שניתן לברך על כל ירק שמתחדש.

2. הגדרת פרי המתחדש

ברמ"א¹³ פסק שאפילו כשמתחדש הפרי פעמיים בשנה, הוא מוגדר כפרי חדש ויש לברך בכל¹⁴ פעם שמתחדש. ויש שכתבו שאפילו מניב כמה פעמים, אם יש לפחות 30 יום בין הימצאות הפרי מתקופות ההנבה השונות נחשב כמתחדש.¹⁵

3. זנים שונים

אפילו בזנים שונים של אותו מין (כגון תאנים לבנות ושחורות) יש לברך על כל אחד בפני עצמו.¹⁶ והביא ב'שער הציון'¹⁷ שדווקא כשחלוקים הזנים בטעם, אולם אם חלוקים רק במראה, אין לברך. לפי זה הובאו דעות בפוסקים שאין לברך בנפרד על אשכולית אדומה ולבנה, הואיל וטעמן דומה.¹⁸ להלכה הובא באחרונים רבים¹⁹ שהמנהג הוא שלא לברך על שני זנים של אותו הפרי,²⁰ ויש שאמרו שעדיף שיפטור את הזן הנוסף בעזרת פרי אחר.²¹

6. שו"ע, או"ח סי' רכה סעי' ג. ואם לא מתחדש, אפילו אוכלו לראשונה בחייו, לא מברך (פסקי תשובות, או"ח סי' רכה סעי' יז).
7. שם. וכפשטות הגמרא עירובין מ ע"ב.
8. משנ"ב, סי' רכה ס"ק יח (עיי"ש שהביא כדוגמה גזר שהוא שורש מעובה); וזאת הברכה, פי"ח סעי' ה.
9. לדוגמה הובא במשנ"ב שם תפ"א, בניגוד לירקות המתחדשים (בזמנם) – גזר, לפת ומלפפון.
10. משנ"ב, שם.
11. וזאת הברכה, שם, ע"פ ערוה"ש, וכתב שכך הורה הגרש"א וציין לדוגמה אבטיח.
12. וזאת הברכה, שם, בשם הרב אליהו זצ"ל. ודווקא כשלא נשתנתה ברכתו לשהכול; ילקוט יוסף, ברכות סי' רכה סעי' ב.
13. רמ"א, סי' רכה סעי' ו.
14. לפי הבנת רוב האחרונים והמשנ"ב שם, ובכה"ח (סק"ה) פסק שיש לברך פעם אחת בלבד.
15. הליכות שלמה כג', כא. וצ"ע אם כוונתו להפרש של 30 יום בין הופעת הפירות על העץ או בין הימצאות הפירות בשוק מהקטיף.
16. שו"ע, או"ח סי' רכה סעי' ד, וברמ"א ובמשנ"ב שם. ועי' שעה"צ, ס"ק יח.
17. שעה"צ, שם, ס"ק יז.
18. פסקי תשובות, או"ח סי' רכה, הערה 103.
19. ברכ"י, או"ח סי' רכה ס"ק ה; ערוה"ש, סי' רכה סעי' ט; מאמ"ר, ס"ק ב; כה"ח, סי' רכה ס"ק לד ועוד.
20. בפניני הלכה, ברכות, ברכות הוודאה והשמחה, סעי' טז, כתב שזנים שונים המשווקים בזמנים שונים, לדוגמה שזיף יפני (מבשיל בקיץ) ואירופי (זנים שונים שמבשילים מאביב עד תחילת סתיו), ניתן ודאי לברך עליהם.
21. שעה"צ, שם, ס"ק יח; ברכת הבית, פרק כג ס"ק יא.

4. מיץ פירות

מעיקר הדין ניתן לברך גם על מיץ הנעשה מפרי, אם ברכתו איננה 'שהכול', כדוגמת מיץ ענבים.²² אולם הואיל וקשה להבחין בין מיץ ישן לחדש, בפרט בימינו, כתבו באחרונים²³ שעדיף לא לברך על מיץ פירות. בכל מקרה גם מי ששתה מיץ פירות (ולא בירך), יכול לברך לאחר מכן כשאוכל את הפרי עצמו.²⁴

5. פירות מאוחסנים או כבושים

כפי שצוין הארכת שיווק הפירות עשויה להיעשות באמצעים שונים שדיניהם חלוקים. פרי שמצוי כל השנה בעזרת אחסון, אין לברך עליו.²⁵ אולם אפילו כשהפרי מצוי בעזרת קירור או אחסון, אם ניכר ההבדל בטעם ובמראה בין חדש לישן, ניתן לברך על החדש, שהרי שמח באכילתו.²⁶ לדוגמה, יש שכתבו שאף שתפוז מצוי בכל השנה בעזרת קירור,²⁷ הפירות החדשים ניכרים וניתן לברך עליהם.²⁸ ראוי לציין שיש שפסקו²⁹ שבפירות או בירקות חשובים ניתן לברך על החדשים אפילו כשיש ממינם בקירור, ובלבד שיועד שהפירות שקונה חדשים (לדוגמה תפוח ענה שמגיע לשוק בתחילת הקיץ). בדברים המקובל לאוכלם לאחר כבישה או קלייה או כשהם משומרים (כדוגמת זיתים), אין הבדל כמעט בין חדש וישן, ולכן נפסק שאין לברך על פירות כאלה.³⁰

6. יבוא

פירות המיובאים בתקופות מסוימות והפרי נמצא כל הזמן בשוק,³¹ אין לברך עליהם.³² פרי ייחשב כאינו מתחדש אם מיובא או מאוחסן, דווקא כשנמצא בחנויות רגילות ולא ביוקר.³³ ויש שכתבו שאפילו שנמצאים ביוקר ובחנויות בודדות, אין לברך.³⁴ ועוד חידשו שאם אוכל פרי מיובא לאחר שעברו 30 יום מאז שאכל פרי טרי מהארץ, מברך פעם נוספת, ובלבד שהפרי המיובא התחדש בארץ גידולו ולא הובא מאחסון.³⁵ פרי שמיובא

22. שו"ע, או"ח סי' רכה סעי' ה; פסקי תשובות, או"ח סי' רכה אות טז.

23. שבט הקהתי, ח"ד סי' עג.

24. כדמשמע ממשנ"ב, סי' רכה ס"ק טו; אולם בהגהות רעק"א, על מג"א ס"ק יא, הסתפק במי שאכל ענבים לאחר ששתה יין ולא בירך.

25. משנ"ב, סי' רכה ס"ק יח.

26. כדמשמע שם; פסקי תשובות, או"ח סי' רכה סעי' יז.

27. בפועל נראה שכמעט ואין שיווק של פרי מאחסון ארוך בשווקים בקיץ, ורוב הפרי משמש למיץ.

28. וזאת הברכה, פרק יח סעי' ו; פסקי תשובות, או"ח סי' רכה אות יז.

29. הרב יהודה הלוי עמיחי. אמונת עתיך 41 (תשס"א), עמ' 41-43.

30. כדמשמע מערוה"ש, או"ח סי' רכה סעי' יב; ועי' וזאת הברכה, פרק יח, שהביא בשם הרב אליהו זצ"ל שמנהג ירושלים היה לברך על זיתים.

31. נראה שהפסקה פחותה מ-30 יום אינה נחשבת (פסקי תשובות, או"ח סי' רכה אות יח; תשובות והנהגות ב, סי' קנא).

32. תשובות והנהגות א, סי' רא; וזאת הברכה, פרק יח סעי' ג.

33. תשובות והנהגות א, סי' רא.

34. וזאת הברכה, פרק יח סעי' ד.

35. פסקי תשובות, סי' רכה סעי' יח; כפי שהבין בתשובות והנהגות א, סי' רא, וצ"ע.

אפילו רק בחלק מהשנה, אם בארץ מוצאו הוא מניב כל השנה (כדוגמת חלק מהמינים הטרופיים), יש שכתבו³⁶ שאין לברך עליו.

סיכום

ירקות חשובים ופירות שאינם מניבים ברציפות במשך השנה ואינם מצויים בשוק מעבר לעונתם (בעזרת יבוא או אחסון), ניתן ודאי לברך עליהם 'שהחיינו'. ואפילו פירות המצויים בכל השנה בעזרת קירור, אם הפרי הטרי ניכר במראה ובטעם לעומת הפרי המקורר,³⁷ ניתן לברך על הפרי הטרי לפוסקים רבים. לאור כל השינויים בימינו, מצינו מי שנהג לא לברך כלל על פירות, הואיל וכיום מייבאים בכל הזמן פירות.³⁸ מנגד, יש שהסתפקו אם כל הארכת שיווק שמתאפשרת באמצעים מלאכותיים (כגון קירור) אינה פוגעת בהגדרת הפרי כמתחדש.³⁹

ג. סיווג הפירות והירקות

1. פירות וירקות שאינם מתחדשים

לאור ההלכות לעיל, ניתן לחלק את הפירות והירקות לכמה קבוצות שלמרובית הפוסקים אין לברך עליהן. בכל פרי/ירק מצוינת הסיבה העיקרית לכך, אולם בדרך כלל מדובר בכמה סיבות שמאפשרות שיווק רציף. בפירוט הובאו דוגמאות נפוצות מכל סוג, אולם ישנם פירות וירקות נוספים. **א: מגודלים ומניבים בכל השנה (באופן טבעי או בעזרת חממות/ אמצעים נוספים):** לימון (גם בעזרת זנים שונים), בונה,⁴⁰ ירקות עלים למיניהם (לעיתים בסיוע זנים שונים וקירור), מלפפון, עגבנייה, פלפל ודומיהם. **ב: נשמרים באחסון/קירור, כמעט ללא הבדל בין חדש לישן:** תפוחי אדמה, גזר, אגוזים למיניהם, שקד, דלעת, תפוח,⁴¹ אגס,⁴² תמר לח. **ג: נאכלים לאחר כבישה, קלייה, שימורים וכו':** זית, גרעיני פירות או ירקות⁴³ (אבטיח לדוגמה), גרגרי תירס.⁴⁴

36. וזאת הברכה, פרק יח סעי' ת; וציין שם לקוקוס. וצ"ע מה הדין בפרי טרופי שגדל בארץ ומניב בארץ רק בזמן מסוים, האם דומה ליבוא או לא. ונראה שלכו"ע ייחשב מתחדש, שהרי אפילו רימון, לדוגמה, בחלק מארצות מוצאו מניב כמה פעמים בשנה, ולא שמענו מי שאמר שלא ניתן לברך עליו.
37. כך שניכר מה חדש ומה מקירור.
38. הרב מסאטמר זצ"ל, זמירות דברי יואל.
39. אג"מ או"ח ג, ס' לד; עי"ש שחילק בין ירק שהינו מעיקרי המזון (כגון תפוח"א) לבין פרי שנאכל לתענוג (כגון תפוח עץ). ואפשר שכוונתו גם לאמצעים מלאכותיים כגון חממות וכד'. ומ"מ השאיר דבריו לעניין ברכה בצ"ע.
40. אמנם לעיתים בקיץ יש קושי בגידול וניכרת התייקרות.
41. תפוח ואגס מגיעים במשך השנה גם בעזרת יבוא. ועיין הערה 29 שישנם פוסקים הסוברים שניתן לברך על פרי שמתחדש, אף שיש ממינו בקירור.
42. מעבר לכך, כ-95% מהאגס בארץ מורכב באיסור, ולחלק מהפוסקים לא ניתן לברך עליו. סוגיה זו נוגעת גם לשזיף, לאפרסק ולמשמש ובמידה פחותה לדובדבן ולשסק. להרחבה עיין הערה 48.
43. לפי דעת קצות השלחן, ס' סג ס"ק ד, שיש לברך על גרעיני פירות שברכתם כפרי. ושם דיבר על כאלה שברכתם בפה"ע.
44. קלחי תירס ללא אריזה יש בתקופה קצרה, וארוזים יש ככל הנראה באופן רציף, אע"פ שיש תקופה

בחלק מהירקות יש קושי בשיווק ובגידול בחלק מהשנה (לדוגמה שומר, כרובית, וברוקולי בקיץ), אולם לא נראה שמדובר בהפסקה בזמן מוגדר וקבוע. יוצא דופן הוא **הארטישוק** שבקיץ נראה שאין למוצאו, וייתכן שניתן להגדירו כירק מתחדש. מעבר אליו, קשה לציין ירק נוסף שמתחדש כיום, אולם ייתכן שישנם ירקות אחדים נוספים, במיוחד כאלה שהביקוש אליהם איננו גדול. באופן כללי, גידולים שמתאימים פחות לחורף בדרך כלל מגודלים בחממות ולכן שכיחים יותר, ואילו כאלה שמתאימים פחות לקיץ (כמו הדוגמאות לעיל) פעמים שאינם מצויים, הואיל והם דורשים פיתוח זנים עמידים או בקרת אקלים שהינם פתרונויות מסובכים. בכל מקרה, כפי שהבאנו לעיל, רבים⁴⁵ מצריכים דווקא ירק חשוב לברכה.

2. פירות מתחדשים ופירות שיש ספק לגבי התחדשותם

נתונים שנאספו⁴⁶ באשר לפירות וירקות נוספים המצויים פחות במשך השנה מוצגים בטבלה להלן. הפירות חולקו לחמש קבוצות:

(1 מתחדשים: פירות שבהם ישנה תקופה ברורה ללא פרי גם כיום. הפירות מארבע הקבוצות הנוספות (2-5), נמצאים בשווקים במהלך מרבית השנה, אולם ישנה תקופה שבה יש פחות פרי או שהפרי יקר ואיכותי פחות מסיבות שונות.

בין הפירות שאינם מוגדרים כמתחדשים, פעמים שישנה תקופה קצרה שבה השיווק מצומצם יותר, וייתכן שישנן הפסקות שיווק. בפירות אלו המצב עשוי להשתנות משנה לשנה. פירות אלו מתחלקים לכמה קבוצות. בחלק מהמינים מקבוצות אלו תהיה הברכה תלויה לכאורה בשאלה אם צריך שכיחות בשווקים מרכזיים, או שאפילו מספיקה הימצאות בחנויות מיוחדות וביוקר.

הסיווג לקבוצות נעשה על מנת להקל על הקורא, ולכן החלוקה הינה לפי הסיבה **העיקרית** לספק.

(2 אזורים שונים: פירות שמגודלים באזורים שונים בארץ כדי לספקם במרבית השנה. פירות אלו לא לגמרי מתחדשים, אולם ישנה תקופה שבה הם פחות מצויים.

(3 מקוררים: פירות שניתן להשיגם מקירור, אולם הואיל והפרי מקירור איכותי פחות, הם אינם שכיחים בשוק בתקופה מסוימת.

(4 מניבים ברצף: פירות שמניבים בתקופות רבות במהלך השנה (לעיתים בסיוע זנים שונים), אולם ישנן לעיתים הפסקות שיווק מסיבות שונות.

שיש מעט. ובכל מקרה צ"ע אם ניתן לחלק בין גרגרים שמצויים בשימורים כל השנה ללא בעיה לבין קלחים.

45. וראוי לציין גם לדעת השל"ה, מובא במשנ"ב, סי' רכה, ס"ק יח, שמחשש טעות אין לברך בירקות (הואיל ובחלקם קשה להבדיל בין חדש לישן), ועיין שם במשנ"ב.

46. הנתונים נאספו על סמך נתוני משרד החקלאות, מועצת הצמחים ושה"ם ומשיחות עם אנשי שיווק ומגדלים. תודה מיוחדת לצדוק אברהם (שיווק ירקות רמי לוי) וליצחק אמיתי, הרבנות הראשית לישראל, על הסיוע באיסוף הנתונים.

5) מיובאים: פירות שמיובאים במרבית השנה ולכן נראה שקשה להגדירם כמתחדשים. אולם שינויים בתקופות היבוא עשויים לגרום לתקופה ללא פרי.

בטבלה להלן השתדלנו לרכז את המידע העדכני מהשווקים ומהמגדלים, על פירות וירקות שמתחדשים או ספק מתחדשים. חלק מהפירות בטבלה כדוגמת ליצי' ופיטאיה מוגדרים כאקזוטיים, לרוב מגודלים בהיקף קטן ולכן משווקים בתקופה מוגדרת. ישנם פירות דומים נוספים, אולם רובם לא משווקים מסחרית. חשוב לציין שעקב הפיתוח הבלתי פוסק של שיטות אחסון וזנים חדשים, ייתכן שיווק בכמות קטנה גם בזמנים שבהם הוגדר שאין פרי. זאת בנוסף ליכולות היבוא שהשתפרו בשנים האחרונות ומאפשרות יבוא של מגוון פירות בכפוף לצורך ולאישור משרד החקלאות. **חשוב לציין שהטבלה נכונה למועד פרסומה** (הטבלה תפורסם באתר האינטרנט של מכון 'התורה והארץ', ותתעדכן מעת לעת).

***הפירות שמודגשים בטבלה מתחדשים גם בימינו**, וישנה הפסקה בשיווק בחלק מהשנה.
*בעמודה האחרונה מובאת הגדרת הפרי לפי חמש הקבוצות שפורטו לעיל. בקבוצות 1-4 יש ספק לגבי הגדרת הפרי כמתחדש, והסבר מפורט לגביהם מופיע לאחר הטבלה.

פרי/ירק	מועד הנבה טבעי	אמצעים להארכת עונת השיווק	תקופה שבה הפרי אינו מצוי	הגדרת הפרי
אבוקדו	סוף הקיץ-סתיו	זנים שונים, קירור ⁴⁷	מצוי פחות באמצע הקיץ	4: מניב ברציפות
אבטיח ⁴⁸	אביב-קיץ	זנים שונים, גידול בערבה בחורף	מצוי פחות בסתיו	2: אזורים שונים
אגס נאשי	קיץ	יבוא		5: מיובא
אוכמניות	אביב-קיץ	יבוא	מצוי פחות בחורף	5: מיובא
אנונה	סתיו			1: מתחדש
אננס	כל השנה	זנים שונים, שימוש בחומרים כימיים, יבוא	מצוי פחות בחורף	4: מניב ברציפות
אפרסמון	קיץ-חורף	זנים שונים, קירור ⁴⁹	אביב	1: מתחדש
אפרסק	אביב-קיץ	זנים שונים	חורף	1: מתחדש

47. כ-6 שבועות.

48. באבטיח כמעט כל הפרי בתחילת העונה וכ-80% מכלל הפירות באופן כללי מורכבים על כנות דלעת באיסור, ולחלק מהפוסקים ישנה בעיה לברך עליהם שהחיינו. עיין בה"ל, סי' רכה ד"ה פרי חדש; ועי' פסקי תשובות, או"ח סי' רכ' הערה 94, שהתיר בחלק מהמקרים, ונראה שהתיר רק בספק; יביע אומר, ח"ה סי' יט, נשאל על תפוז מורכב והתיר; ובפניני הלכה, ברכות ההודאה והשבח אות יז, התיר בכ"מ וציין שכן המנהג.

49. כ-4 חודשים.

פרי/ירק	מועד הנבה טבעי	אמצעים להארכת עונת השיווק	תקופה שבה הפרי אינו מצוי	הגדרת הפרי
אשכולית/פ ומלה	סתיו-חורף	זנים שונים, קירור	מצוי פחות בקיץ	3: מקורר
גוג' ברי טרי	אביב-קיץ			1: מתחדש
גויאבה	סתיו-חורף		אביב-תחילת קיץ	1: מתחדש
דובדבן	קיץ		חורף	1: מתחדש
חבוש	סוף קיץ-סתיו	קירור, ⁵⁰ יבוא		5: מיובא
ליצי	קיץ			1: מתחדש
מלון ⁵¹	אביב-קיץ	זנים שונים, גידול בערבה בחורף	מצוי פחות בסתיו	2: אזורים שונים
מנגו	קיץ	גידול בנגב ⁵²	חורף-אביב	1: מתחדש
מנגוסטין	קיץ			1: מתחדש
מרולה	קיץ-סתיו			1: מתחדש
משמש	קיץ		שאר השנה	1: מתחדש
נקטרינה	אביב-קיץ	זנים שונים	חורף	1: מתחדש
ענבים	אביב-סוף קיץ	זנים שונים, קירור, ⁵³ גידול בבקעה בחורף, יבוא	מצוי פחות בסתיו ובחורף	2: אזורים שונים
פטל	קיץ			1: מתחדש
פיג'ואה	סתיו			1: מתחדש
פיטאיה	קיץ-סתיו			1: מתחדש
פפאיה	כל השנה		מצוי פחות בחורף	4: מניב ברציפות
פסיפלורה	חורף, קיץ		מצוי פחות באביב ובסתיו	4: מניב ברציפות
צבר (סברס)	קיץ	זנים שונים, קירור ⁵⁴	מצוי פחות בתחילת הקיץ	4: מניב ברציפות
קוקוס		יבוא		5: מיובא
קיווי	סוף קיץ	קירור, ⁵⁵ יבוא	מצוי פחות בתחילת הקיץ	3: מקורר
קלמנטינה	סתיו-חורף	זנים שונים, קירור, איסום על העץ	מצוי פחות בקיץ	3: מקורר

50. כחודשיים.

51. במלון עשרות אחוזים מהפרי מורכבים על כנות דלעת באיסור, בפרט בפרי של תחילת העונה, ולחלק מהפוסקים יכולה להיות בעיה לברך עליהם שהחיינו. ע"י הערה 48.

52. גם בעזרת איסום על העץ.

53. בעיקר ענבים אדומים.

54. כחודש.

55. כ-5 חודשים.

פרי/ירק	מועד הנבה טבעי	אמצעים להארכת עונת השיווק	תקופה שבה הפרי אינו מצוי בתחילת הקיץ	הגדרת הפרי
קרמבולה	סוף קיץ-אביב	בתי רשת/חממות, זנים שונים	מצוי פחות בתחילת הקיץ	4: מניב ברציפות
רימון	סוף קיץ-סתיו	זנים שונים, קירור ⁵⁶	אביב-קיץ	1: מתחדש
שזיף	קיץ-סתיו	זנים שונים, קירור	חורף	3: מקורר (זן מסוים)
שסק	אביב		שאר השנה	1: מתחדש
תאנה טרייה	אביב-קיץ	גידול בערבה ובבקעה	חורף	1: מתחדש
תות שדה	סתיו-אביב	גידול בגולן, זנים שונים	מצוי פחות בקיץ	2: אזורים שונים
תות עץ	אביב-קיץ		שאר השנה	1: מתחדש
תפוז	סתיו-חורף	זנים שונים, קירור	מצוי פחות בסוף הקיץ	3: מקורר

1. קבוצה 1 – הפירות המתחדשים

כאמור הקטגוריה הראשונה היא פירות שהשיווק שלהם מוגבל לעונה אחת או שתיים והם מתחדשים מדי שנה, ולכן יש לברך עליהם 'שהחיינו'.

2. קבוצה 2 – אזורים שונים

בפירות אלו גידול באזורים שונים מאפשר גידול במהלך כל השנה, אולם מסיבות שונות ישנן תקופות עם פחות פרי. פירות אלו כוללים **אבטיח ומלון**,⁵⁷ שבהם עקרונית הגידול מתבצע במהלך כל השנה, והגידול בחורף ובסתיו מתמקד בערבה, אולם ישנה תקופה שבה הפרי כמעט ולא נמצא או שמגיע לחנויות מובחרות. תקופה זו חלה בחלק מהסתיו והחורף, והיא נובעת בעיקר מחוסר ביקוש לפרי ומאיכותו הנמוכה יותר. ייתכן שגם לאיכות הפחותה בפירות של תקופת החורף יש השפעה על הגדרתם כפירות מתחדשים.⁵⁸ **בענבים**, גידול באזורים חמים מאפשר להביא פרי כבר בסוף החורף, וגידול בסוף העונה, בעיקר בלכיש, מאפשר לשווק ענבים ירוקים עד תחילת החורף, ואדומים עד לאמצעו.⁵⁹ בין סוף העונה עד לפרי הראשון מהארץ באביב מיובאים ענבים, כך שלעיתים נוצר רצף, בעיקר בענבים אדומים. למרות זאת נראה שבעיקר בשווקים

56. כ-4 חודשים.

57. במלון הגידול רציף יותר מבאבטיח גם בחורף ובסתיו.

58. ע"פ מה שכתבו שאם פרי טרי משובח בטעמו מקירור, יכול לברך, ששמח בחידושו. גם כאן אף לפוסקים שאין לברך על שני זנים, ייתכן שניתן לברך על המשובח, אף שנמצא הזן הפחות טוב בשאר השנה.

59. גם בעזרת קירור.

המרכזיים ישנה עדיין הפסקה כלשהי⁶⁰ בשיווק ענבים, בעיקר ענבים ירוקים. חשוב לציין ששיווק הענבים לאורך העונה מתאפשר בעזרת זנים שנים שמשווקים בתקופות השונות, והם לעיתים שונים בטעמים ובמאפיינים נוספים, וייתכן שגם זהו שיקול להגדרתם כפרי מתחדש, גם אם לא לברך בנפרד על כל זן. **בתות שדה** החל לאחרונה גידול קיצי בגולן, והוא משלים את חלון הזמן שבו אין פרי משאר הארץ. אולם בדרך כלל מדובר בפרי איכותי פחות ובכמות יבול קטנה יחסית, ובשוק המרכזי נראה שהוא עדיין לא מצוי ברציפות.

3. קבוצה 3 – מקוררים

קבוצה זו כוללת פירות שניתן להשיג אותם מקירור במרבית השנה, אולם בדרך כלל בכמות קטנה ובאיכות ירודה. בקבוצה זו נכללים חלק מההדרים – **אשכולית, פומלה, פומלית, קלמנטינה ותפוז** שבאופן כללי קשה להשיג בקיץ, אולם ישנו פרי מקירור גם בקיץ. פרי זה מיועד בעיקר למיץ, אולם יכול להימכר גם כפרי טרי בכמות קטנה. עם זאת נראה שלפרי טרי משווק בעיקר תפוז⁶¹ וגם הוא בכמות קטנה. מעבר לקשיי האחסון, סיבה מרכזית לחוסר השיווק בסוף הקיץ היא הימצאות פירות רבים בשוק בתקופה זו. מעבר לשאלת השכיחות, כפי שצוין לעיל, יש שכתבו בתפוז שהפרי הטרי⁶² ניכר במראה ובטעם לעומת פרי מקירור, ולכן בכל מקרה ניתן לברך על החדש. גם **בקיווי** ישנו שיווק כמעט רציף (בעזרת קירור ויבוא), אולם תיתכן תקופה עם מעט פרי או שהפרי בה יקר, בעיקר לפני שמגיע היבול החדש בסוף הקיץ. **שזיף** מקירור מצוי כיום בחלק מהשווקים בכל השנה, אולם נראה שהפרי פחות מאוד באיכותו, וכן שמדובר בכמות קטנה מאוד מזן מסוים ושהפרי מגיע לחנויות אחדות בלבד. לכן נראה שבאופן כללי הוא עדיין מתחדש בשוק המרכזי.

4. קבוצה 4 – מניבים ברציפות

הפירות מהקבוצה האחרונה רחוקים יותר מהגדרת פרי מתחדש, הואיל והם מניבים לאורך השנה. פירות אלו, הכוללים **פפאיה, פסיפלורה, צבר (סברס) ואננס**, מניבים לאורך השנה, אולם עקב קשיים מסוימים בגידול עשויות להיות תקופות ללא פרי, עם פרי איכותי פחות או עם פרי יקר. באננס בעיקר קיים גם יבוא שמסייע באספקת פרי, ונראה שבאופן כללי הוא השכיח ביותר במשך השנה. פרי נוסף שקשה להגדירו כיום כפרי מתחדש הינו **אבוקדו**,⁶³ ובו ישנו שיווק כמעט רציף (בעיקר בעזרת זנים שונים), אולם תיתכן תקופה⁶⁴ עם מעט פרי או עם פרי יקר.

60. אורכה יכול להשתנות בהתאם לתחילת היבוא, ונראה שכיום היא בסביבות חודש, בעיקר בענבים ירוקים. באדומים תיתכן הפסקה קצרה מאוד עד להגעת היבוא.
61. בתפוז קיים גם הזן ולנסיה שמניב בקיץ (בעיקר בתחילתו) ומיועד בעיקר למיץ.
62. וזאת הברכה, פרק יח סעי' ו; פסקי תשובות, או"ח סי' רכה אות יז.
63. באבוקדו יש מי שכתב שבכל מקרה אין לברך מטעם שנאכל כטפלה למשהו אחר, פסקי תשובות, שם, אות יא, ויש מי שכתב שניתן לברך, עי' וזאת הברכה, פרק יח סעי' ב.
64. לקראת סוף הקיץ.

חשוב להדגיש שיש הבדל בין הפירות בקבוצה זו – באבוקדו אספקת הפירות הרציפה נעשית בעזרת זנים שונים, ואין זן שמניב כל השנה. בשאר הפירות לעומת זאת, המצב רחוק יותר מפרי מתחדש; בפפאיה, בפסיפלורה ובזנים מסוימים של צבר ישנם כמה גלי פריחה באותו צמח. דבר זה מאפשר שיווק כמעט רציף במרבית השנה (בסיוע קירור וגידול באזורים שונים), אף שהפרי איכותי פחות בחלק מהזמן. באגס המצב רחוק ביותר מפרי מתחדש – מועד הפריחה תלוי במועד השתילה ולא בעונה. לפיכך אפשרי לקבל פרי בכל השנה, אף שבחורף יש צורך בחומרים מעודדי פריחה והפרי איכותי פחות. גם עץ הקרמבולה מניב ברציפות בעיקר בבתי רשת כמעט בכל השנה, אולם עדיין ישנה תקופה בתחילת הקיץ שבה נראה שאין שיווק. לכן נראה שעדיין יש למעלה מחודש שאין בו פרי,⁶⁵ אף שמדובר בחלון קצר וגבולי, ובנוסף ייתכן שהדבר ישתנה בשנים הקרובות.

5. קבוצה 5 – מיובאים

חבוש, אגס נאשי, אוכמניות וקוקוס⁶⁶ משווקים כל השנה בעזרת יבוא.⁶⁷ בקוקוס אין גידול בארץ, בחבוש הגידול בארץ (בעיקר ברמה"ג) ירד בשנים האחרונות, באגס נאשי ישנה מעט תוצרת מקומית שמשווקת בעיקר בסוף הקיץ ובאוכמניות ישנה תוצרת מקומית בחודשי הקיץ. בכל אופן רציפות היבוא תגדיר אותם (נראה שכיום יש רציפות). בפירות אלו עשוי להיות שינוי בכמות הפרי המיובאת במהלך השנה, ובין השנים.

סיכום

שכיחות הפירות והירקות השתנתה ומשתנה כל העת בזמנינו. הברכה הגדולה שאנו זוכים לה מסייעת בשיווק של פירות רבים לאורך העונה. דבר זה מצריך מעקב מתמיד אחר השוק, לצורך בחינת התחדשות הפירות ביחס לברכת 'שהחיינו'. ברכה זו מקושרת לשמחה בהתחדשות הפרי על העץ, והיא מסייעת לנו להכיר את הגידולים החקלאיים בארץ ובכך מחברת אותנו לחקלאות גם בימינו, עת השיווק נעשה בסיטונאות. כך מכירים יותר את עונות הגידול ומודעים לגידול החקלאי המתפתח בארץ ישראל. בשולי הדברים, היות שלחלק מהפוסקים אין לברך 'שהחיינו' על פרי מעץ שמורכב באיסור, מורגשת יותר בעיית ההרכבות האסורות הקיימות לצערנו כיום בפירות וירקות, ברם, בעיה זו אינה מוכרת דיה, מכיוון שאיננה אוסרת את הפרי.

65. בערך בין תחילת יוני לסוף יולי למני'.
66. עיין וזאת הברכה, שם, סעי' ח, שהביא בשם הרב אליהו שבירך על קוקוס בט"ו בשבט.
67. בחבוש אפשרי גם קירור ממושך.